

Tyylitellen

Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisessä Helsingissä

HEINI LEHTONEN

Väitöksenalkajaisitelmä Helsingin yliopistossa 22. elokuuta 2015

Ruotsin kruununprinsessa Viktoria vietti 14. heinäkuuta 38-vuotissyntymäpäiväänsä perinteisin menoin. Mukana juhlahumussa oli tietenkin kruununprinsessan kolmevuotias tytär, prinsessa Estelle. Iltapäivälehti *Ilta-Sanomat* julkaisi verkkoversiossaan tapahtumasta jutun, jonka otsikko kuului: ”Uskomaton Estelle, 3, osaa jo taidon, jonka suurin osa ruotsalaislapsista oppii vuosia myöhemmin.”

Uteliias lukija alkaa totta kai heti pohdiskella, mitä aivan poikkeuksellisia taitoja pikkuprinsessalla mahtaa olla, ja klikkaa otsikkoa. Yhteisöpalvelu Facebookin ryhmä Klikinsäästäjä oli myös huomannut asian. Sivustollaan se heti otsikon alla paljastaa, mikä on prinsessan erityistaito: hän puhuu australialaisen hoitajansa kanssa englantia. *Ilta-Sanomien* (14.7.2015) jutussa kirjoitetaan:

– – pikkuprinsessa häikäisee sulaisen ulkomuotonsa lisäksi kielitaidollaan. Ruotsalaislehti *Expressenin* toimittajan mukaan 3-vuotias pikkuprinsessa nimittäin kommunikoi jo englanniksi australialaisen lastenhoitajansa kanssa. Suurin osa ei-englanninkielisistä lapsista oppii toisen kielen vasta koulun opetuksen kautta. Esimerkiksi Suomessa A1-kielen opiskelu aloitetaan useimmiten kolmannella luokalla lasten ollessa noin 9-vuotiaita.

Ilta-Sanomien otsikossa ja klikkaamalla esiin saatavassa artikkelissa ja toisaalta Klikinsäästäjän ironisessa otteessa on nähtävissä kaksi erilaista kieli-ideologiaa – kaksi erilaista näkemystä kielestä ja monikielisyydestä (vrt. Jørgensen 2008). *Ilta-Sanomien* jutussa yksikielisyys nähdään normina ja normaalina: sitä, että ihminen kasvaa ensisijaisesti yhden kielen parissa ja oppii muut pääasiassa koulussa, pidetään lähes

itsestäänselvyytenä. Sen sijaan Klikinsäästäjän ironia perustuu käsitykseen, ettei ole kovin kummallista, jos Estelle osaa reagoida sellaisiin kielellisiin resursseihin, joita hän jatkuvasti kuulee lastenhoitajaltaan. Väitöstutkimukseni aineiston valossa tämä jälkimäinen, erilähtöisten kielellisten resurssien joustavaa käyttöä luontevana pitävä näkemys kielestä tuntuu yksinkertaisesti todellisuutta vastaavalta ja *Ilta-Sanomien* artikkeliin lankeaa liiemmin yrittämättä ironinen valokeila.

Olen väitöskirjassani tarkastellut nuorten kieltä, vuorovaikutusta ja suhdetta monikielisyyteen kahdessa helsinkiläisessä yläkoulussa, joiden oppilaiden kodeissa puhutaan yhteensä pariakymmentä eri kieltä. Oppilaiden etniset, kielelliset ja kulttuuriset taustat ovat monenlaisia – tapaan käyttää sanaa epäsymmetrisiä: monet ovat syntyneet Suomessa, monet puhuvat kotona suomea, osa on tullut Suomeen pikkulapsena, osa kouluikäisenä, osa puhuu kotona sekä suomea että muita kieliä, osa pääasiassa muuta kuin suomea. Kaikille yhteinen koulukieli on suomi, ja suurimmalle osalle se on myös vapaa-ajan kieli. Tutkimukseeni osallistui sekä Suomessa syntyneitä että tänne muualta muuttaneita nuoria: sekä sellaisia, jotka ovat vanhemmiltaan oppineet vain suomen, että sellaisia, joiden vanhemmat käyttävät kotona jotakin muuta kieltä. Annan muutamana esimerkkinä siitä, millaiselta itähelsinkiläisen nuoren kielellinen repertuaari voi näyttää. Kielellisellä repertuaarilla tarkoitan sitä kielellisten resurssien kokoelmaa, jonka ihminen on elämänsä varrella kerännyt, jota hän tulkitsee ja hyödyntää vuorovaikutuksessaan toisten ihmisten kanssa (Blommaert & Backus 2011).

Ronya puhuu kotikielinsä kurdin sorania ja arabiaa. Hän syntyi kurdiperheeseen Irakissa. Perhe muutti Turkkiin, jossa Ronya aloitti koulun. Hän kävi koulua turkiksi. Turkissa perhe ystäväystyi iranilaisen perheen kanssa, jolta Ronya oppi persiaa. Omien sanojensa mukaan hän puhuu persiaa sujuvasti. Ronyan ollessa alakouluikäinen perhe muutti Turkista Helsinkiin. Aineistonkeruuni aikaan Ronya kävi koulua suomeksi. Hänen parhaat ystävänsä koulussa olivat venäjän-, viron- ja somalinkielisiä. Hän sanoi oppineensa somalinkielisiä ilmauksia, ja olen itse kuullut hänen osallistuneen välitunnilla yksinkertaiseen venäjänkieliseen keskusteluun. Kenttäpäiväkirjassa kuvaan tuota venäjänkielistä keskustelua näin: ”Sergei puhui puhelimeen venäjäksi, ja minäkin ymmärsin sen verran, että hän sanoi: ’Mitä teet kotona, sinun pitäisi olla koulussa.’ Tähän Ronya kommentoi jotain ’Miks se on kotona?’ tai ’Miksei se oo koulussa?’, ja suomalainen tyttö kysyi, osaako Ronya venäjää. Ronya sanoi: ’Voi kulta pieni, mä oon kolme vuotta ollu venäläisten kanssa, niin kyl siinä oppii.’ Hän selitti vielä minulle: ’Kyl mä oikeesti ymmärrän aika paljo, mä oon ollu niin paljo venäläisten kaa.’ Kysyin, että kavereiltako Ronya vain on oppinut. Niin kuulemma.”

Aziza on syntynyt Helsingissä somaliperheeseen. Hän ei ole koskaan käynyt Somaliassa, mutta vanhemmat ovat aina puhuneet Azizalle somalia. Sisarusten kanssa Aziza puhuu kotona joskus myös suomea. Tämä on tyypillistä maahanmuuttajien perheissä: etenkin Suomessa syntyneet lapset puhuvat sisarustensa kanssa myös valtakieltä. Kun kysyn Azizalta haastattelussa, mitä kieliä hän on oppinut (tarkoitin esimerkiksi koulutovereitten ensikieliä), hän hieman yllättäen kertoo oppineensa

televisiosta saksaa ja italiaa. Kertomuksensa mukaan hän käyttää saksaa salakielenä sisarustensa kanssa.

Ervin on syntynyt Suomessa Kosovosta Suomeen muuttaneille albaanivanhemmille. Perhe muutti Helsinkiin Ervinin ollessa pikkulapsi. Ervin puhuu kotona sekä albaniaa että suomea ja pitää suomea vahvimpana kielenään. Kavereiden kanssa hän puhuu enimmäkseen suomea ja hallitsee ja käyttää myös ainakin somalin-kielisiä ilmauksia.

Näistä esimerkeistä alkaa mahdollisesti jo valjeta, miksi uskomattoman Estellen englanninkielentaidon käsittely poikkeuksellisenä asettuu hiukan ironiseen valoon. Me kaikki ihmiset, niin prinsessa Estelle ja tutkimani nuoret kuin me kaikki muutkin, käytämme vuorovaikutuksessaamme niitä kielellisiä resursseja, joita olemme elämämme aikana kuulleet ja jotka kussakin tilanteessa koemme syystä tai toisesta toimiviksi. Siinä, että Estelle käyttää englantia lastenhoitajan kanssa, joka jatkuvasti puhuu lapselle englantia, ei yksinkertaisesti ole mitään uskomatonta. Outoa olisi, jos prinsessa ei vastaisi hoitajalleen englanniksi. Ideologisesti erityisen paljastava on *Ilta-Sanomien* jutun viimeinen virke: ”Suurin osa ei-englanninkielisistä lapsista oppii toisen kielen vasta koulun opetuksen kautta. Esimerkiksi Suomessa A1-kielen opiskelu aloitetaan useimmiten kolmannella luokalla lasten ollessa noin 9-vuotiaita.” Ensinnä virkkeestä ehkä hiukan tahattomastikin välittyy sellainen ajatus, että ihmisen toinen kieli automaattisesti on englantia. Toiseksi siinä luonnollistetaan ajatus, että toista kieltä automaattisesti opitaan vasta koulussa. Tällainen yksikielisyyden normi on 1800-luvun kansallisvaltioaatteen peruja: silloin vallalle pääsi ajatus, että kansallisvaltion alueella asuu yksi kansa, joka puhuu yhtä kieltä. Tiedetään, että tosiasiaassa suurin osa maailman ihmisistä jatkuvasti käyttää useampaa kuin yhtä kieltä ja että kaikki yhteisöt ovat kielellisesti tavalla tai toisella heterogeenisiä. Vaikka maapalloistuminen murtaa ja saa kyseenalaistamaan yksikielisyyden normia, tämä normi ja ideologia sen taustalla istuvat tiukasti sekä julkisessa diskurssissa että yksittäisten ihmisten toimissa. Se vaikuttaa esimerkiksi negatiivisesti monien suomalaisten aikuisten käsitykseen itsestään vieraiden kielten puhujana. Se ei myöskään auta ymmärtämään Helsingin nykyistä kielellistä moninaisuutta.

Miltä näyttäisi tällainen otsikko iltapäivälehdessä?

USKOMATON AZIZA, 3, TAITAA TAIDON, JOTA SUURIN OSA
SUOMALAISLAPSISTA EI OPI KOSKAAN

Klikinsäästäjä sitten paljastaisi, että Aziza puhuu kotona sekä somalia että suomea. Tämän pikku parodiani vaikutus kertoo siitä, millaista kielitaitoa arvostamme: jos prinsessa taitaa muutaman sanan englantia, sitä ihastellaan naapurimaan lehdistössä – jos itähelsinkiläinen lapsi käyttää kurdia, arabiaa, turkkia, persiaa, suomea ja hiukan venäjää ja somalia ja opiskelee koulussa vielä englantia ja ruotsia, hänestä ei kirjoiteta hämmästeleviä ja ylistäviä lehtiartikkeleja – pahimmassa tapauksessa hänet eri tilanteissa niputetaan ”kielitaidottoman maahanmuuttajan” kategoriaan.

Suomessa on käynnissä keskustelu monikulttuurisuudesta. Keskustelu vaikuttaa mielestäni sillä lailla ongelmalliselta, että sen aihe tai peruskäsitteistö ei ole lainkaan selvillä. Monet *moni*-alkuiset käsitteet – *monikielisyys*, *monikulttuurisuus*, *monietnisyys* – kaipaavat perusteellista purkamista ja ennen kaikkea de-eksotisointia: moninaisuus onkin normaalia ja tavallista. Ei ole erikseen monokulttuuria ja monikulttuuria, yksikielisyyttä tai monikielisyyttä – olemme kaikki kulttuurisia, etnisiä ja kielisiä. Ne kielten palaset ja kulttuuriset resurssit, joita käytämme, tulevat eri suunnista ja eri lähteistä. Sosiolingvistiikassa – ja etenkin sen uudemmissa lähestymistavoissa, joita on niputettu muun muassa globalisaation sosiolingvistiikan ja superdiversiteetin kato-käsitteiden alle – monikielisuuden käsitettä on purettu muun muassa termin *kieleily* (*languageing*) avulla (Blommaert 2010; Blommaert & Rampton 2011; Coupland toim. 2010; Jørgensen ym. 2011). Kieleily-ajattelussa lähdetään siitä, että kielenkäyttäjät eivät ole ensisijaisesti vaikkapa suomen- tai somalinkielisiä vaan kieleilijöitä, jotka käyttävät vuorovaikutuksessaan ympäristönsä kielellisiä resursseja. Ensisijaista on tarve kommunikoida, ja tietoisuus kielellisistä, etnisistä ja kulttuurisista rajoista on kehittynyt sen jälkeen. Se, että käyttämämme kielelliset resurssit järjestäytyvät sellaisten leimojen alle kuin *suomen kieli*, *somalin kieli* tai *englannin kieli*, on sekundääri, ideologinen abstraktio. Emme puhu kokonaisia kieliä, vaan Blommaartin (2010: 8) sanoin ”kielen paloja”. Nuo palat eivät yhdisty vain perinteisesti eri kieliksi miellettyihin rekistereihin, vaan myös vaikkapa stadin slangiin, hip hop -kieleen, suomi-iskelmäsanointuksiin tai juristijargoniin.

Katsotaan yhtä esimerkkiä. Siinä somalitaustainen Abdi kertoo välitunnilla kaverilleen tarinan siitä, kuinka isommat somalipojat hyökkäsivät hänen kimppuunsa kuntosalilla.

- (1) **Välitunti. Koivulehto.** Abdin (A) tarina siitä, miten vanhemmat somalit hyökkäsivät hänen kimppuunsa kuntosalilla.

11 P: oikeesti.
 12 A: wallahi kuntosalilla jotkut somput oli vittu- .hh
 13 aletaas mätkii;
 14 mä en ees ↑tuntenun niitä; .h
 15 ne oli vähä mua isom[↑]pii; .hh hh
 16 sit mä oliv vittu e:n alam mä vaa halusi
 17 hakkaa niit säkkejä rauhassa.
 18 ne oli sillee et hakkaa niit säkkejä.
 19 mä oliv vittu lol.
 20 (0.4)
 21 A: mä kutsuk kummiskim mu isoveljet.
 22 sit mä vaam potkase siihen säkkii.
 23 sit ne vaat tulee vä^äntääm muj jalkaa (@wuraa@).ehh
 24 wallahi.
 25 mä oliv vittu lol.
 26 (0.8)

27 A: lsaatana.l
28 (0,7)
28 A: mitä se auttaa jos soittaa isoveljet vittu kus sä saat
29 vielä turpaa.

Esimerkin 1 puheessa on paljon sellaista, mikä on jo vuosikymmeniä ellei vuosisatoja kuulunut helsinkiläispuheeseen, mutta myös sellaisia ilmauksia kuin *wallahi*, *woraa*, *mä olin vittu lol*. Väitöskirjatyöni näkökulman ja kysymyksenasettelun kannalta ei ole järin kiinnostavaa käyttää aikaa sen määrittelemiseen, mitä kieltä *wallahi* tai *lol* mahdollisesti ovat: näkökulmasta riippuen *wallahi* voi tässä olla esimerkiksi arabiaa, somalia, suomea, itähelsinkiläistä slangia tai hip hop -tyyliä. Sen sijaan tarkastelen *wallahia* esimerkiksi sen kannalta, miten sitä aineistossani käytetään – mitä sillä tehdään vuorovaikutuksessa – ja kenelle kuuluvana kielenä sitä pidetään (ks. Lehtonen 2015: luku 4). Esimerkiksi tässä esimerkissä se toimii kerronnan kehystäjänä, tarinan näytämölle asettamisen keinona ja indeksinä tietynlaisesta kerronnan genrestä, jota kutsun sensaatioutisiksi. Jonkun toisen puheessa samoja tehtäviä voisi hoitaa vaikkapa *oikeesti*. Siinä(kään) mielessä *wallahi* ei ole sen eksoottisempi kuin mikään muukaan kielellinen resurssi olisi.

Kieleily ei tarkoita sitä, että puhumme mitä sattuu tai että kielellisten resurssiemme sosiaalisella historialla ei olisi vuorovaikutuksessa mitään merkitystä – päinvastoin. Kaikki vuorovaikutus on moniäänistä (Bahtin 1981, 1986; Haakana & Kalliokoski toim. 2005). Orientoidumme eri rekistereihin, myös eri kieliin. Tuomme erilähtöisillä resursseilla puheeseemme erilaisia ääniä, joista tulee osa puheemme tulkintaa, sillä ne liitetään erilaisiin *sosiaalisiin persooniin* (Agha 2007: 14). Sosiaalinen persoona on jonkinlainen stereotyyppinen käsitys tietynlaisesta ihmisestä ja tämän ominaisuuksista: meillä on joitakin käsityksiä siitä, miten pukeutuu, puhuu, ajattelee ja liikkuu vaikkapa maahanmuuttaja, kotiäiti tai hipsteri. Se, että tietyt kielenpiirteet (tai ylipäätään semioottiset merkit) liitetään tietynlaiseen sosiaaliseen persoonaan, on sosiaalista indeksisyyttä, joka on yksi tutkimukseni tärkeimmistä käsitteistä. Sosiaalinen indeksisyys syntyy sosiaalis-historiallisissa *rekisteriytymisprosesseissa* (*enregisterment*, Agha 2007: 55). Näiden prosessien jälkiä ja etenemistä tarkastelen aineistossani. Käsittelem muun muassa jo mainittua *wallahia* sosiaalisena indeksinä.

Rekisteriytyminen on refleksiivinen prosessi (ks. Agha 2007: 16, 27–32). Se tarkoittaa, että sosiaalisen indeksisyyden kehitys jatkuvasti ruokkii ja kommentoi itseään. Sosiaaliseen indeksisyyteen kuuluu sosiaalinen tulkinta. Siksi sosiaalisen indeksisyyden ja rekisteriytymisen tarkasteluun tarvitaan muunkinlaista aineistoa kuin esittämäni esimerkki: ei riitä se, miten jotakin kielellistä resurssia käytetään, vaan merkitystä on sillä, mitä sen käytöstä ja käyttäjistä ajatellaan ja sanotaan. Tarvitaan siis niin sanottuja metapragmaattisia kommentteja, puhetta tai toimintaa, joka kommentoi puhetta tai toimintaa.

Sosiaalisen indeksisyyden teho vuorovaikutustilanteessa syntyy siitä, että puhujan suhde tilanteessa herätettyyn mielikuvaan sosiaalisesta persoonasta voi vaihdella. Meillä on keinot osoittaa, että ääni, jolla puhumme, ei ole aivan omamme. Näin siihen, mitä tilanteessa sanomme, lankeaa toinen näkökulma ikään kuin hiukan itsemme

vierestä, ja tuosta näkökulmasta tulee osa koko puheemme tulkintaa. Muun muassa tätä tutkin väitöskirjassani. Performansseja, joissa ”toisen ääni” tuodaan puheeseen, on sosiolingvistiikassa kutsuttu *tyylittelyiksi* (*stylisation*, Bahtin 1981; Rampton 2006: 27, 224; Coupland 2007: 149–15) – käsite näkyy muun muassa väitöskirjani otsikossa *Tyylitellen*. Tyylittelyssä hyödynnetään sitä, että tietyt kielelliset resurssit ovat sosiaalishistoriallisissa rekisteriytymisprosesseissa keränneet sellaista merkityspotentiaalia, että ne mahdollisesti luovat assosiaation tietynlaiseen sosiaaliseen persoonaan. Tyylittely on siksi myös hyödyllinen työkalu ja käsite tutkittaessa sosiaalista indeksisyyttä: tyylitelty performanssi on jo itsessään pieni analyysi siitä, millaisilla kielellisillä keinoilla on mahdollista luoda kuva jonkinlaisesta sosiaalisesta persoonasta (ks. myös Rampton 2006: 227; Coupland 2007: 154). Tyylittely on siis implisiittinen metapragmaattinen kommentti.

Wallahin tai minkä tahansa kielenpiirteen sosiaalinen indeksisyys muokkautuu mahdollisesti aina, kun sitä käytetään ja kun sen käytöstä puhutaan, siis myös juuri nyt. Tutkija ja tutkimus ovat osa kuvaamaansa refleksiivistä rekisteriytymisprosessia: te uskotte, mitä sanon teille *wallahista*, ja käsitys siitä, kenen kieltä se on, uusiutuu jälleen. Samanlaisessa sosiaalisessa toiminnassa on syntynyt myös käsitys siitä, mitä on suomen kieli ja kenelle se kuuluu.

Sosiaalisen indeksisyyden ja rekisteriytymisprosessien lisäksi käsittelen väitöskirjassani kielen *omistajuutta*, sitä missä määrin puhuja kokee olevansa oikeutettu käyttämään joitakin kielellisiä resursseja (ks. esim. Norton 1997; Higgins 2011; ks. myös Aalto, Mustonen & Tukia 2009). Tarkastelen muun muassa kielen, etnisyyden, sukupuolen ja tyylin yhteenkietoutumista. Näyttää siltä, että johonkin tyyliin – vaikkapa paikalliseen hip hop -porukkaan – samaistuminen antaa vahvemman tai ainakin yhtä vahvan omistajuuden kielellisiin resursseihin kuin syntyperä tai vanhempien äidinkieli. Tarkastelen myös sitä, miten nuoret asemoivat itseään ja muita suhteessa suomen kieleen. Tuota asemointia voi ilmaista eksplisiittisesti esimerkiksi sanomalla ääneen ”kyllä mä osaan suomee” tai toiminnallaan, esimerkiksi kirjoittamalla suomeksi runoja. Myös tässä kysymyksessä on kuitenkin antoisaa tarkastella tyylittelyjä. Aineistossani esiintyy muun muassa useita performansseja, joissa puheeseen tuodaan jonkinlainen ei-suomalaisen, ulkomaalaisen ääni. Niissä esiintyy aina samoja piirteitä, ja ne poikkeavat hyvin selvästi ympäröivästä puheesta. Seuraava blogikirjoitus havainnollistaa ilmiötä:

Oravan naksutuksia
tiistai, 2. tammikuu 2007

Minä puhu hoono soomi

Ulkomaalaissyntyiset ruokapaikanpitäjät ovat tulleet Suomessa tutuiksi varmasti jokaisessa pikkukylässäkin. Ja mikäs siinä, maittavia ruokiahan he yleensä laittavat, vaikka toki ne pakolliset maksut valtion suuntaan saattavatkin toisinaan jäädä suorittamatta. Kielitaidon kanssa voi kokeilla ja tarjoilijoilla olla vähän niin ja näin, mutta yleensä mitään katastrofaalista ei tapahdu. Toki kotiinkuljetus voi eksyä jon-

nekin muualle tai jäädä suorittamatta, kertoohan urbaanilegendakin tamperelaisesta, joka yritti tilata kotiinkuljetusta Kalkkuun ja pizzamies vaan vänkäsi: ”Ei, ei, ei meillä ole kalkkunapizza”. Tai pizza voi olla väärä tai jonkin täytteen vaihtaminen ei oikein olekaan onnistunut (”ei ole paprika ota ananas sama maku”). Joka tapauksessa huonon kielitaidon vuoksi maksimissaan nälkä jää tyydyttämättä, ja siihen tuskin kukaan pizzantilaaja on kuollut.

Mutta entäpä, kun vastaavanlainen hoono soomi päästetäänkin lääkäriksi? Voiko hänen diagnooseihinsa ja lääkemääräyksiinsä luottaa, jos tavallisemmatkin suomen kielen sanat ovat hakusessa? Lievähän sekin on vielä, jos siitepölyallergikolta kysytään: ”onko sinä ajatellut semmoista...no mikä se nyt on...sinä ottaa ensin vähän ainetta, sitten vähän enemmän ainetta...sitten vielä enemmän ainetta?” Niin siis känni päälle, jotta sietää paremmin siitepölyoireet, vai tarkoitatko nyt siedätyshoitoa? Mutta kun potilaalla alkaa olla tosissaan vaikeuksia ymmärtää erittäin hoonolla soomella esitettyjä kysymyksiä, liikutaan jo vaarallisilla alueilla. Tai jos lääkärin yleisin kommentti on ”mitä sine tarkoittaa?”, niin potilas voi vain toivoa, että lääkäri oikeasti ymmärtää hänen sanansa, eikä tee sairausdiagnoosia arvaamalla. Tai että reseptissä ei mene vrk ja vk sekaisin. (<http://nicola.vuodatus.net/lue/2007/01/mina-puhu-hoono-soomi>)

Tietyt piirteet – muun muassa *minä*-pronomini ja vokaalivartalo predikaattina – ovat rekisteriytyneet käytänteeseen, jota kutsun *tyylitellyksi ”huonoksi suomeksi”*. Yksi tyylitellyn huonon suomen funktioista on osoittaa etäisyyttä ennakkoluuloihin, joita kohdistuu stereotyyppisen maahanmuuttajan sosiaaliseen persoonaan, sekä käsitellä ja karnevalisoida niitä.

Tällä hetkellä hiukan useampi kuin joka kymmenes helsinkiläisistä puhuu ensikielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea. Määrä on kasvussa. Kielellisten reptuaarien epäsymmetrisyys ja monilähtöisyys on koulujen tulevaisuutta. Meillä on taipumus nähdä tämä ongelmana ja jopa yksilöiden identiteetin sirpaleisuutena, koska yksikielisyyden normilla on meistä niin vahva ote. Ehkä helpottaisi alkaa ajatella toisin. Kielellisistä biografioistamme riippumatta olemme kaikki kokonaisia yksilöitä, joilla on useita kielenpaloja – ja suurimmalla osalla kaksi jalkaa, kaksi kättä, kaksi aivopuoliskoa ja yksi sydän. Moninaisuus ja epäsymmetrisyys ovat kielen ja maailman todellisuutta. Kysyn, voitaisiinko ne ohjelmoida koulun ja yhteiskunnan oletusasetuksiin sen sijaan, että moninaisuus vaatisi jonkinlaista poikkeusalgoritmia.

Lähteet

- AALTO, EIJA – MUSTONEN, SANNA – TUKIA, KAISA 2009: Funktionaalisuus toisen kielen opetuksen lähtökohtana. – *Virittäjä* 113 s. 402–423.
- AGHA, ASIF 2007: *Language and social relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BAHTIN [BAKHTIN], M. M. 1981: *The dialogic imagination. Four essays*. Austin: University of Texas Press.
- 1986: The problem of speech genres. – Caryl Emerson ja Michael Holquist (toim.), Vern

- W. McGee (käänt.), *Speech genres and other late essays* s. 60–102. Austin: University of Texas Press.
- BLOMMAERT, JAN 2010: *The sociolinguistics of globalization*. Cambridge Approaches to Language Contact. Cambridge: Cambridge University Press.
- BLOMMAERT, JAN – BACKUS, AD 2011: 'Knowing language' in superdiversity. – *Working Papers in Urban Language and Literacies*. Paper 67. <http://www.kcl.ac.uk/sspp/departments/education/research/ldc/publications/workingpapers/67.pdf> (15.10.2013).
- BLOMMAERT, JAN – RAMPTON, BEN 2011: Language and superdiversity. – *Diversities* 13 s. 1–21. <http://www.unesco.org/shs/diversities/vol13/issue2/art1> (15.10.2015).
- COUPLAND, NIKOLAS 2007: *Style. Language variation and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- COUPLAND, NIKOLAS (toim.) 2010: *The handbook of language and globalization*. Malden: Wiley-Blackwell.
- HAAKANA, MARKKU – KALLIOKOSKI, JYRKI (toim.) 2005: *Referointi ja moniäänisyys*. Tietolipas 206. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HIGGINS, CHRISTINA 2011: "Ownership" of English in the outer circle. An alternative to the NS-NNS Dichotomy. – Li Wei (toim.), *The Routledge applied linguistics reader*. London: Routledge.
- JØRGENSEN, JENS NORMANN 2008: Polylingual languaging around and among children and adolescents. – *International Journal of Multilingualism* 5 s. 161–176.
- JØRGENSEN, JENS NORMANN – KARREBÆK, MARTHA SIV – MADSEN, LIAN MALAI – MØLLER, JANUS SPINDLER 2011: Polylinguaging in superdiversity. – *Diversities* 13 s. 23–38. <http://www.unesco.org/shs/diversities/vol13/issue2/art2> (15.10.2015).
- NORTON, BONNY 1997: Language, identity, and the ownership of English. – *TESOL QUARTERLY* 31 s. 409–429.
- RAMPTON, BEN 2006: *Language in late modernity. Interaction in an urban school*. Cambridge: Cambridge University Press.

Heini Lehtonen: *Tyylitellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisessä Helsingissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto 2015. Väitöskirja on luettavissa osoitteessa <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/155659>.

Kirjoittajan yhteystiedot:
etunimi.sukunimi@helsinki.fi